

FLORA TURNER: Prijevod za Hemsella

Flora Turner iz Hrvatskoga veleposlanstva u Londonu rekla je za Vjesnik: - U ljeto 2005. moj dragi prijatelj Nikša Petrić skromno mi je priopćio veliku vijest da je njegov mali članak pobudio veliku pozornost u sasvim drugim krugovima od naših uobičajenih arheološko povijesničko umjetničkih. Uz kavu, pod palmama u hvarskoj luci Petrić me zamolio da stupim u vezu s profesorom Hemsellom i napravim širi prijevod njegova teksta na engleski, što sam po povratku u London i napravila. Profesor Hemsell predaje na Sveučilištu u Bristolu, tako da je prošlo neko vrijeme dok smo se u veljači 2006. sastali u Britanskom muzeju ispred vitrine s mističnim objektom: okruglom gline- nom pločicom u promjeru 18 cm, zaobljenom s donje strane sa znakovima klinastog pisma na ravnoj gornjoj površini i sačuvanim 40 posto teksta, koje su britanski znanstvenici preveli.

Marina TENŽERA

Je li doista drevni sumerski astronom na okrugloj pločici iz Kraljevske palače u Ninivi, danas pohranjenoj u Britanskome muzeju, zabilježio opis položaja zvijezda i put misterioznog asteroida Aten, koji je pao u mjestu Köfels u Austriji ranog jutra 29. lipnja 3123. godine prije Krista, prešavši prije toga otok Hvar?

Upravo to tvrde britanski znanstvenici Alan Bond i Mark Hemsell u knjizi »A Sumerian Observation of the Köfels Impact Event«, koja je izazvala veliko zanimanje znanstvene javnosti. Posebna zanimljivost je što su kao ključni podatci za teoriju, među ostalim, iskoristila istraživanja hrvatskoga znanstvenika i arheologa Nikše Petrića iz 2002. godine.

Prikaz kometa na keramici

Nakon što je astrofizičar bristolskoga Sveučilišta Mark Hemsell pročitao sažetak teksta u studiji »Zanimljivi crteži na pretpovijesnoj keramici hvarske kulture: prikazi kometa iz približno 3000. g. pr. Kr.« arheologa Nikše Petrića, koja je objavljena u »Vijestima« Arheološkog muzeja u Zagrebu, obratio se hrvatskomu arheologu s molbom za daljnja objašnjenja.

Prof. Hemsell je sa suradnicima, naime, uspio izračunati putanju asteroida koja je pokazivala i Hvar, što pak potvrđuju Petrićeva istraživanja koja keramičke fragmente hvarske kulture s neobičnim crtežima datira upravo u to vrijeme, što bi značilo da su stanovnici Hvara oko 3000. g. pr. Krista vidjeli asteroid Aten u vidu užarene kugle ili polukugle koja je za sobom ostavljala svijetleći trag.

Sve je počelo kada su dvojica engleskih znanstvenika iz čiste intelektualne znatiželje počeli istraživati mogućnost velikog udara objekta u ranom brončanom dobu, konkretno da li je Köfels u Austriji bio mjesto za takvo zbiljenje.

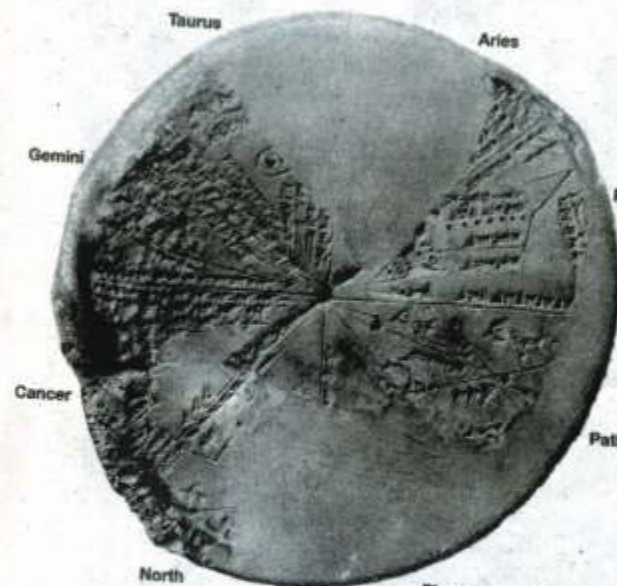
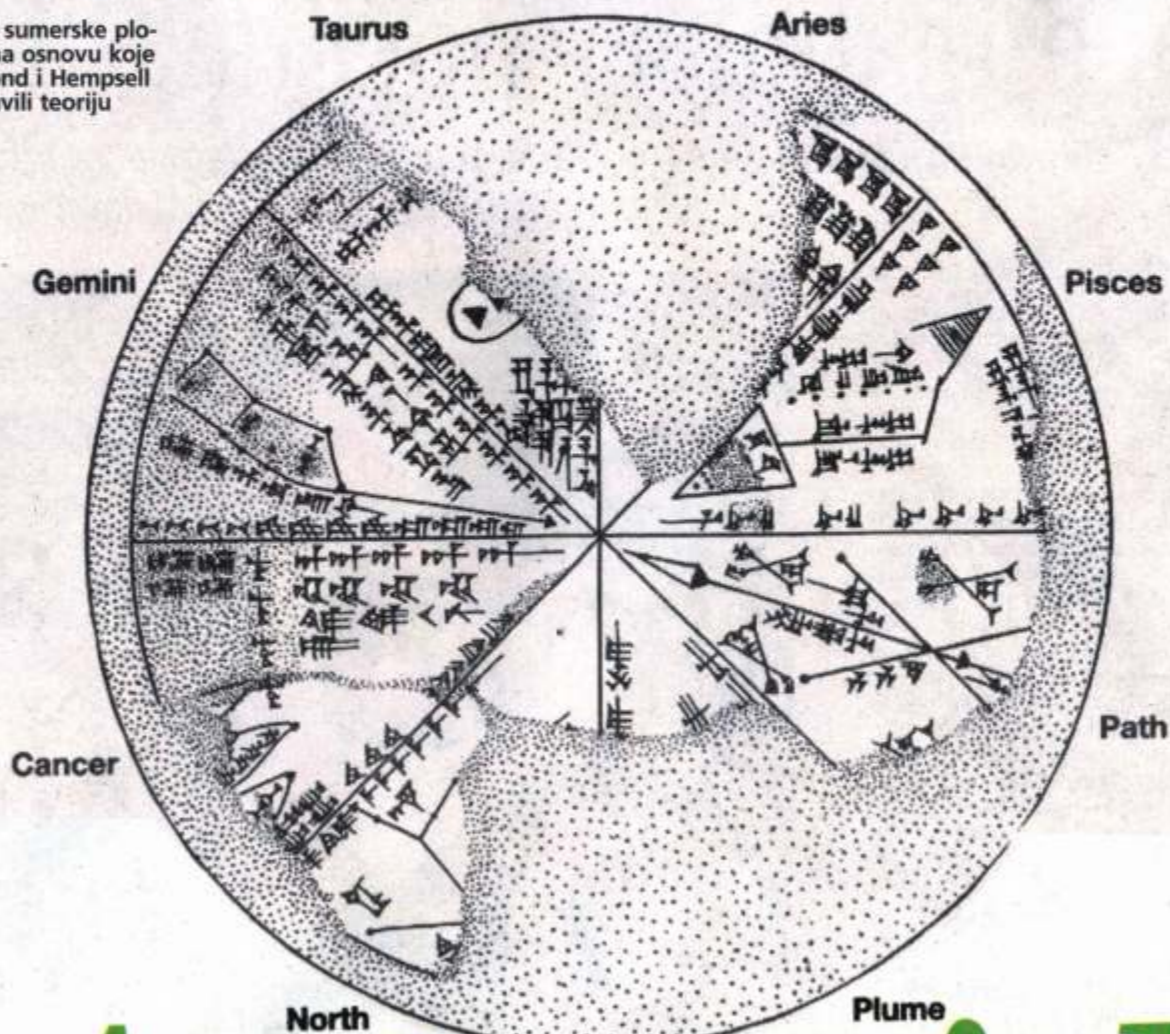
Bila je riječ tek o spekulacijama, no kada su svoju pažnju posvetili sumerskoj pločici u Britanskom muzeju nazvanoj K8538, za koju nije postojao cjelovit prijevod - situacija se promijenila.

Pretpostavka je da je pločica našao sredinom 19. stoljeća Hery Austin Layard. Teleskopi i dijagrami koje pločica ima samo na jednoj strani očuvani su četrdeset posto i smatra se da je pločica stradala u požaru. Tekst na pločici je sumerski opis položaja zvijezda i put asteroida Aten.

Kompjuterski programi omogućili su utvrditi položaj zvijezda na nebu toga dana i usporediti ga sa zapisom na sumerskoj pločici i zapravo stvoriti na ekranu istu konstelaciju koju su Sumeri vidjeli toga ranog jutra!

EKSKLUZIVNO Velik uspjeh hrvatskoga arheologa Nikše Petrića

Crtež sumerske pločice na osnovu koje su Bond i Hemsell postavili teoriju

Sumerska pločica iz Britanskog muzeja

NIKŠA PETRIĆ:

Arheološki nalaz koristan u astrofizici

Nikša Petrić, arheolog, izjavio nam je ovih dana: - Kada sam prije par godina dobio pismo od gospodina Marka Hemsella, astrofizičara s bristolskoga Sveučilišta, bio sam spoznajno začuden. Pročitavši moj članak o zanimljivim crtežima na keramici hvarske kulture i o prikazima kometa, koje sam s arheološkog aspekta datirao oko »3000. g. pr. Krista, nešto prije«, dakle točno, bio sam začuden da su oni sa svoga astrofizičkog aspekta suvremene znanosti došli do zaključka da bi to odgovaralo, kao arheološki prilog, njegovoj teoriji o asteroidu Köfels iz 3123. g. pr. Krista. Osobno mi je bilo zadovoljstvo da je to jedna iako ve-

Asteroid zabilježen na hvarskoj keramici

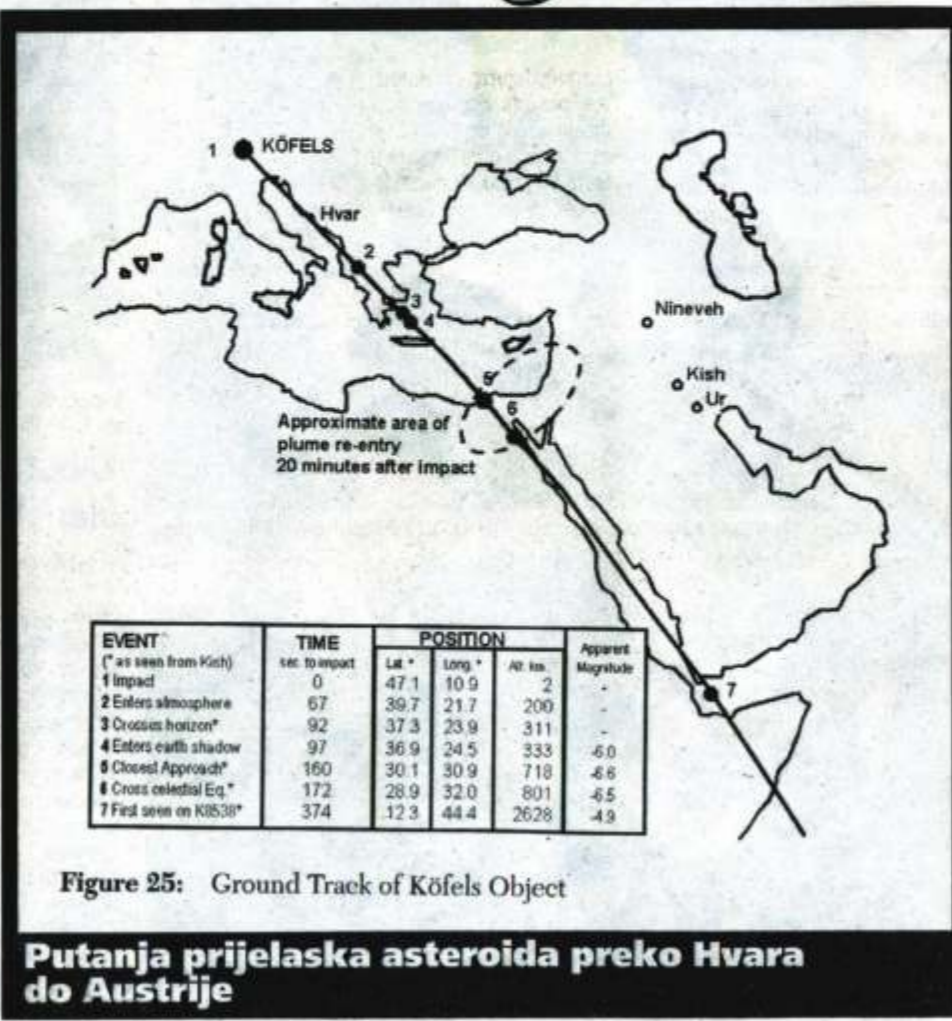

Figure 25: Ground Track of Köfels Object

Putanja prijelaska asteroida preko Hvara do Austrije

Dugo su u znanosti trajali prijevori oko toga za što je plućna pečina u Zelena pečina u Hercegovini te Škarin Samograd, Danilo, Bribir i Smilčić u sjevernoj Dalmaciji.

Kultura je naziv dobila po Hvaru, jer je najprije ustanovljena u Grapčevoj i Markovoj spilji. Karakteristike te kulture, prema poznatome, najizraženije su na keramici. Keramiku hvarske kulture čine dvije osnovne vrste, lijepo i fino glaćana i obojena keramika i obična neobojena.

Kod fino glaćane keramike prevladava poluloptasti oblik zdjele, a slikani motivi su izvedeni crvenom bojom, tj. razdoblje od približno 3500.-2800. g. pr. Kr.

Grapčeva i Markova spilja

U tome razdoblju dominantna je hvarska kultura kasnog neolitika, koja se razvija i traje na prostoru Dalmacije i Hercegovine, a najznačajnija su dosad istraživanja nalazišta Grapčeva spilja, Markova spilja i spilja Pokrišenik na Hvaru, Veše i Jakasova spilja na Korčuli, pečina Rača na otoku Lastovu, spilje Gudnja i Nakovana na poluotoku Pelješcu, pečina Spila kod Perasta u

Boki kotorskoj, Lisičić kod Konjice, Ravlića pečina i Zelena pečina u Hercegovini te Škarin Samograd, Danilo, Bribir i Smilčić u sjevernoj Dalmaciji.

Osnovni slikovni motivi ukrasa keramike hvarske kulture su spirala, meandar, girlanda, trokut, romb te kombiniranje tih motiva, slično i ponešto izrazitije kao i kod suvremenih joj kultura butnirske u srednjoj Bosni i Serra d'Alto u Apuliji, južna Italija.

Upravo kod neobojene vrste keramike, osim uobičajenih geometrijskih motiva, pojavljuju se, u određenom razdoblju kasnog neolitika, crteži i motivi koji iskazuju stanovite izrazite pojavnosti i znače novosti i posebne zanimljivosti u pretpovijesti, tj. kasnom neolitu-

»Knjiga britanskih znanstvenika Alana Bonda i Marka Hemsella o padu asteroida u Austriji izazvala veliku pozornost, a za nas je posebno važna jer se poziva i na nalaz keramike na Hvaru

ku, s obzirom na susjedne prostore i kulture gdje takvih izraza nema. Zanimljivih motiva i crteža također ima, i to izrazitih, na tu temu i na obojenoj keramici.

»S obzirom na izrazitu posebnost nekih crteža i motiva, a i prema ostalim arheološkim podatcima po kojima se očituje da je postojalo pomorsko komuniciranje između raznih regija onodobnog svijeta, što potvrđuju nalazi na jadranskim otocima na obje obale, pretpostavio sam i zaključio da je u tom razdoblju kasnog neolitika postojalo i zabilježeno poznavanje astronomije«, piše Petrić u spomenutoj studiji u »Vijestima«.

A Sumerian Observation of the Köfels Impact Event

Alan Bond & Mark Hemsell

Figure 20: Hvar Pot Shard (Petrić [23])

Petrićevo otkriće nebeskog tijela na hvarskoj keramici i astronomski izračun

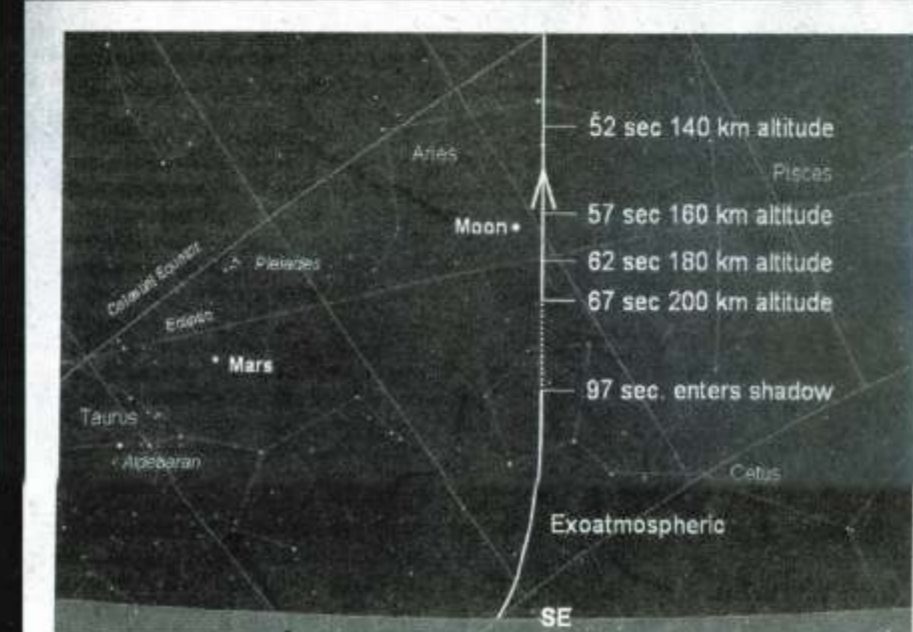

Figure 21: Object Track from Hvar Close to Moon (Times are to Impact)

keramici

ku, s obzirom na susjedne prostore i kulture gdje takvih izraza nema. Zanimljivih motiva i crteža također ima, i to izrazitih, na tu temu i na obojenoj keramici.

Pomorske veze

»S obzirom na izrazitu posebnost nekih crteža i motiva, a i prema ostalim arheološkim podatcima po kojima se očituje da je postojalo pomorsko komuniciranje između raznih regija onodobnog svijeta, što potvrđuju nalazi na jadranskim otocima na obje obale, pretpostavio sam i zaključio da je u tom razdoblju kasnog neolitika postojalo i zabilježeno poznavanje astronomije«, piše Petrić u spomenutoj studiji u »Vijestima«.

U tom je smislu značajan crtež broda na keramičkoj posudi iz Grapčeve spilje kao najraniji prikaz broda u europskoj civilizaciji. »To pokazuje izvanredan ponak u ljudskoj svijesti onodobnoga mentalnog sklopa pretpovijesnog čovjeka iskazan kroz slikovni izraz, a zasigurno i vjerojatno očituje da su se upravo na ovom području dogodile neke izvanredne senzacije koje su pokrenule svijest i upotpun-

nile znanje onodobnoga svijeta.

Začudno je da se upravo na određenom prostoru i u određenom razdoblju pojavljuje kroz umjetnički izraz percipiranje i bilježenje do tada nepoznato i neobičajeno u neolitičkom svijetu Jadrana i susjednih prostora«, piše Petrić.

Petrić posebno izdvaja i neobično zanimljiv prikaz na keramičkoj zdjeli iz Bribira, lokalitet Krivače. Keramički fragment je dio oboda i trbuha zdjele poluloptastog oblika, fine glaćane keramike hvarske kulture. Crteži na posudi, polumjesec i »zastava«, izvedeni su crvenom bojom, a motivi su obrubljeni urezivanjem ispunjenim bijelom bojom.

Polumjesec, zastava, komet

Prikaz predstavlja »polumjesec« u određenom trenutku, a motiv u obliku »zastave« vjerojatno komet, što je očito iz samoga slikovnog prikaza. »To je najvjerojatnije prvi slikani zabilježeni prikaz kometa i stanovite svemirske senzacije u povijesti naše civilizacije«, ističe Petrić.

Postoji još slikovnih motiva koji bi se mogli slično protumačiti, počevši od crteža na keramičkom fragmentu iz Grapčeve spilje te nekim primjerima iz Markove spilje. Zanimljiv je i primjer iz bliskog područja u srednjoj Bosni s nalazišta Obre II, iz hvarske suvremene butnirske kulture.

Naime, na butnirskoj keramici prevladava uobičajeni geometrizam i nema tako slobodno izraženih crteža i motiva kao na hvarskoj keramici. Međutim, prema arheološkim poredbama upravo suvremenim pojavama na hvarskoj keramici jest crtež izveden urezivanjem na jednoj vazici butnirske kulture koji prikazuje određeni svjetlosni objekt, po Petrićevu mišljenju također prikaz stanovite svemirske pojave, vjerojatno kometa.

Zaključno možemo reći prema arheološkim pokazateljima da su se u određenom razdoblju približno ili prije 3000. g. pr. Kr. na određenom prostoru Dalmacije i Hercegovine - događale stanovite pojave koje su bile začudujuće, a zabilježene su upravo na hvarskoj keramici, što je u kulturnom, civilizacijskom i intelektualnom smislu fenomen.